

רשימות חוברת קפו

בס"ד.

פתח דבר

לקראת יום הבהיר יו"ד שבט, יום מלאות יובל שנים לנשיאות כ"ק אדמו"ר, ויום היאָרצייט־הילולא של כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, הננו מוציאים לאור מאוצר רשימותיו של כ"ק אדמו"ר זי"ע שרשם לעצמו — חלק רשימת ה"יומן" ד"חורף תרצ"ה, וויין".

לתועלת הלומדים, למען ירוץ בו הקורא, ניתוסף כאן גם פיענוח ותיבות־קישור המשולבים בין דברי הרב, וכן ציוני מראי מקומות הבאים בשוה"ג, שנערכו ע"י המו"ל, בדרך אפשר ועל אחריותם בלבד, ובפרט שעמקו וכו' דברי רבינו, כנודע.

מערכת „אוצר החסידים"

ג' שבט, ה'תש"ס

ברוקלין, נ.י.

חורף תרצ"ה. וויזן.

בשעת הטיף, ל"ע, ט' כסלו חפצתי לרדת ממטתי — הי' אז אצלי חום גדול — בצעקי שאדהאמ"צ אומר שבביכעל פלוני עמוד פלוני חסרים ג' שורות. וצעקתי: יענקעל (לנדא) מפני מה אינך נותן לי הביכעל וכו'. לקחו סו"ס הביכעל ומצאו כדברי.

כשהייתי, ל"ע, בשפאלערקע שמעתי קול מתחננים שלא יהרגום. בקולות משונים. ופתאום נשמע קול ירי' והכל נשתתק. כשהתפללתי אח"כ מעריב הרי בהגיעי לאמת לא ידעתי, לפי שעה, אם צריך לאמר ויציב או ואמונה.

עס האט זיך אָפגעלייגט (בשפאל') ששמעתי דא"ח מאדה"ז. וחשבתי אז: בשלמא בעת הטיף, ל"ע, אפ"ל שלא הי' בדעה צלולה אבל בשפאלערקע... אבל מי אני וכו'. אך אפ"ל שהוא ע"ד מ"ש בר"ח ש' האהבה פ"ג או ד' שעי' אחד הכח אפשר לבוא... וכמעשה באחד שראה בת המלך בעלותה מן הרחצה ונתאוה לה ורמזה לו על ביה"ק, אמר בלבו שנתרצית ושם תמלא רצונו והלך לשם, ושהה שם ג"י ונתהפך לחסיד וכו' לאהבת הבורא עכ"ל. כי ענין ההפשטה אפשר שיביא לזה.

כשבאנו לירושלים ת"ו קראתי את [...] וא"ל: (האותיות מסופקים) צו קיין מופתים זיינען מיהר קיין שייכות ניט, אבער מיט אונזער משפחה צ'עפעט מען זיך ניט, אַ ניט קען מען וערען אַ שליח אויף יענער ועלט. חפץ להתחיל במענה אבל הפסקתיו, באמרי: ידעתי את התירוץ. לשון כלביך וכו' אתי היתה ושלחתי'. אבל מכאן והלאה וכו'. ותשקוט כל עת היותינו שמה.

שאלתי את ר' [...] : על מה היא בכיתו ביוהכ"פ. ויענה — בתמימות — הרי אפשר שבמשך השנים חסרתי אַטראָפּ אין ק"ש. שאלתי שאלה זו ג"כ את ר' [...], וענה: הכל ברי לי אבל מסופקני בקיום מצות הפגע. הא' ספרתי לאדנ"ע ואמר: אַ שיינער בר דעת...

בשקלאו הוי עובדא — ספר ר"מ מאנאסזאן — גדול ושמו ר' ברוך, בא לביהכ"נ ובירך שהחינו, באמרו: מדאמר ברוך ולא רבי ברוך ש"מ אלי' הוא. כי בישבו בסוכה שמע קול קורא שמו וכו' וכו' (נתברר שזה הי' אַ שפיצעל מחיים שייגאַץ. שו"ב. למדן. חסידישער הוליאָקע).

שמעתי [כנראה בחלום. מ"מ] אריכות ימים פי' שכל יום בפ"ע ארוך. הצלחה בזמן. וזה הי' אצל הרשב"א. כך אמר מהרשנ"ע.

בשנת תקס"א הי' הפרוד הראשון של ר"א סטאַראָשעלער. בעקרו נגד מהרי"ל מיאַנאָויטש על אשר האחרון דייק ביותר בהאותיות. כן הי' רא"ס אומר ג"כ ביאורים משלו. אדה"ז האט עס צוריעבן. וג' שנים לא הרשה לרא"ס לבוא לליאדי.

בשנים הראשונות של אדהאמ"צ האט מען זיך גאר אָפּגעלעבט מהדא"ח, החיות וכו', אבל אח"ז התחילו ר' משה וילענקער ור' יחזקאל דרויער לערער על אדהאמ"צ בעד אמרו דא"ח כ"כ בשפע, בעד קרבו את הצעירים וכו'. אח"כ נצטרפו עליהם עוד מבעלי השם, והם המליכו את רא"ס.

אדהאמ"צ ענה לרמ"ו וריח"ד: דראַבֶּעס (קוצים. מ"מ). אבי הי' יכול לדבר על העצים ועל האבנים, אַז ער איז אַ יורש, דאס ואס דער טאטע האט געזאגט, קען ער צונעמען. הזהירם ג"פ כל פעם ג' חדשים, זיי זאלען ניט האבען קיין עסקים מיט עם. אמר: דאס (המלכת רא"ס) האַרט עם ניט, אבער אַף זיי — רמ"ו וריח"ד — האט ער קפידא.

רמ"ו — נעשה אויס מהות — בא אח"כ לאדהאמ"צ לבקשו א' מב': או שיחזור לו, או שיסתלק. וכעבור חצי שנה נסתלק רמ"ו.

ריח"ד לא בא אבל געוארען אויס מהות. הי' עומד זמן קודם התפלה וצועק: רבש"ע ווא איז חאַצקעל.

יש שיחסו התחלת המחלוקת: פעם בליל ר"ה אחרי הדא"ח חזרו המאמר ג"כ בחוץ, כי הי' האויר טוב. ישבה חבורת אברכים על קורות וחזרו המאמר. בינתיים התחיל לרדת גשם. ראה שיצא גוי מבנין אחד — הי' זה גברילאָ השומר — ונכנסו לשם, והמשיכו החזרה. אח"כ נודע שהי' בית תפלתם. געוארען דערפון אַ שטורם וכו'. גם האברכים זיינען געלאפען לאדהאמ"צ. ער האט געלאַכט.

אדה"ז חשב את נאַפּאַלעאָן למכשף. כשאמר נאפ' לעשות סנהדרין אמר אדה"ז שרוצה להשתמש בטומאה גם בכחות הקדושה.

אדה"ז הי' אצל הה"מ יא' שנה כנגד י"ס עם ספי' הכתר. ל"ב חדשים.

רח"ח אַמדורער רלי"צ מב"ד ור"ז מהאניפאלי היו מאוהבי אדה"ז עד למסנ"פ — כי "באדה"ז הי' ויקנאו בו אחיו — ל' אדנ"ע — ואמר אדנ"ע ואביו שמר את הדבר, שאב צריך היטען, העלפט דעם זון אפילו

וען ער איז אין לאַך — ועשו סימן לשנת תקנ"ט. ג"פ נ"ג. שאַהד גליא
 וסתים דאוריתא, ג"ן סדרים דאוריתא ג"ן פרקי תניא וג"ן יום שהי' תפוס.
 מרוב ההתפעלות מהדא"ח ששמעו קפץ פ"א ר"א מסטראָשעלע
 על השלחן והתחיל זיך דראָפען אָף די בערוּענעס. א"ל ר"מ וילענקער:
 אַיַע אַיַע קיך אַיאָפּ, ואס ביסט נתפעל געוואָרען. (לא יכול לבטא רי"ש).
 בכלל חדר א' הי' עבודתם בהתפעלות, וגם ר"א כן. ועל שלא הי'
 ניכר בהאמצעי אמר עליו אַ שוערען וואָרט.

פעם קרא הה"מ את רמ"מ מהאראדאָק ר"פ (הפלאה) ואדה"ז
 והציע לפניהם קושיא בנגלה. יצאו ושקו"ט ביניהם. ניגש אליהם ר"ז
 מהאניפאלי וישאל במה הם מדיינים. הרמ"מ ענהו שאין זה שייך לו
 בינתיים נכנס רל"צ מב"ד ויספרו לו כל הענין ור"ז שומע. ויפרוש מהם
 ר"ז ויחל לבכות: רבש"ע, זושא אין חלק בתורה, אין זה שייך לו וכו'.
 לאחר זמן נגש אל אדה"ז וא"ל שהוא מתבייש לומר בפני כולם אבער
 באַ עם לייגט זיך אַזוי ויציע לפניו כל הענין. ואמר אדה"ז שזוהי תורה
 שלמע'. אח"כ הציע אדה"ז סברה זו לפני הה"מ בשם ר"ז והה"מ קיבלה.
 בהיותנו בוין ספרו לפני אדנ"ע ע"ד ר"מ מפרמישליאַן שגאון א'
 הציע לפניו קושיא ברמב"ם, ויקבע לו ר"מ מועד למחר. למחר האיר
 ר"מ את עיני הגאון בלמדו אתו את הרמב"ם. במענה על תמיהתו א"ל
 ר"מ: כשמאיר הולך למקוה גייט ער דורך דעם הימעל, ובקשתי
 שיולכונני דרך היכל הרמב"ם והוא למד אתי ענין זה. בבואינו לביתנו
 אאדנ"ע: ??? ??? ??? ??? ??? ??? ??? מען דאַרף האבען דעם
 שער, אשר אז בין אם זהו בה"ז או לקו"ת או דרה"ח, אַלע זיינען זיי
 דרה"ח, או משניות או משנה גמרא עם הסוגיא וכו'.

לאחר זמן: קומען פון דאָרטען און ער [ופשט את ידו והראה עלי'.
 ממ"ש] בלייבט ווי ער איז בגלוי, ווי ביטער דאס איז [האותיות בספק
 קצת. הכותב].

ש"ק ומוצש"ק ורשא סתו רצ"ה

"צוגעקומען אַ פערעלע: ניט עבודה איז אַז עבודה זאל זיין באמת,
 נאר אמת אַליין איז אַ עבודה, אַז די נעגעל זיינען אמת. מה אתה
 משתומם, מדת האמת ראה ונפל על פניו".

ברית מילה אצל קאַפלאַן.

לא בירך על הטלית (הטלית שלו). אמר: הסדר לאחר מ"ת הוא

ערלת הגוף, הלשון, הלב, מדומ"ח. משא"כ אאע"ה שהי' קודם מ"ת הרי בתחלה הכיר את בוראו, אח"כ פירסם אלקותו דבור, ואח"כ מילה מעשה.

הי' בר"מ אצל נכד הצ"צ והיו אז ב' מוהלים. הא' שייך לכונות ואינו אומן כ"כ כהשני שלא הי' שייך לכונות. וצוה הצ"צ שימול הב', באמרו: עשי' לעילא. ישנו עולם שא"צ לאדרעסען.

אפשר שאז שאני, שהי' מי שכוון — הצ"צ — כי ישנם ענינים שהמעשה והכונה אפ"ל דשני אישים אבל בכל אופן ל' הצ"צ הי' כנ"ל.

אומרים כשם שנכנס לברית כ"י לתחומע"ט. ונוהגין אצלינו שנותנין דמי קדימה אַז דער אינגעל זאל לערנען. זהו (הניח על השלחן 20 זהובים. ממ"ש) בשביל הישיבה.

בשנת האבילות, ל"ע, הי' נחוץ לי למצוא איזה ענין בדא"ח. זכור הייתי שנמצא בכתבי אדהאמ"צ, עלטער זיידען אבל לא ידעתי איפוא. ופעם — והי' זה פ' לך וירא — והנני רואה את אדנ"ע והוא א"ל: זה נמצא בביכל פ' מאמר פ' ועמוד פ'. תומ"י ניערותי משנתי. הכתבים היו בחדר אחר, בבית הי' קר, נרות לא היו בנמצא כ"כ. בכ"ז לבשתי תיכף את בגדי, הדלקתי פתילה בשמן ומצאתי הענין במקום הנ"ל.

זה הי' דמיון אבל כיון שאומרים "דמיונות שוא" מוכרח דישנם וכו'.

נכנס אלי א' ממי שהי' מחסידי נאוּאָמִינסק. אמרתי לו: נו, מה נשמע (כי כשהי' אצלי לפני ר"ה א"ל ע"ד סדר בלמוד) ומה כל החלומות הולכין אחר הפה, היינט דער פה אַליין, כשהפה אומר... — לא הי' זה ענין בשכל כשאמרתי לו כנ"ל, אָבער.. — ונרתע ונדדעזע. ויענני שסיבת בואו עתה הוא שחלם והנהו יושב בכנופיא ומוכיחים אותו ביותר — רעדט אויס — : הרי שני דברים עשה והצליח ומפני מה פאלגט ער נײַט.. ובא לומר שעתה קובע הוא ג"כ זמן למוד בלילה לבד הקביעות בבקר.

חורף תרצ"ה. ווין.

כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א סיפר:

בשעת הטיף, ל"ע, ט' כסלו, חפצתי לרדת ממתני — הי' אז אצלי חום גדול — בצעקי שאדמו"ר האמצעי אומר שבביכעל פלוני עמוד פלוני חסרים ג' שורות. וצעקתי: יענקעל (לנדא)², מפני מה אינך נותן לי הביכעל וכו'. לקחו סוף-סוף הביכעל ומצאו כדברי.

כשהייתי, ל"ע, במאסר בשפאלערקע, שמעתי קול מתחננים שלא יהרגום, בקולות משונים, ופתאום נשמע קול ירי' והכל נשתתק. כשהתפללתי אח"כ מעריב, הרי בהגיעי ל"אמת" — לא ידעתי, לפי שעה, אם צריך לאמר "ויציב", או "ואמונה".

עס האט זיך אָפּגעלייגט (בשפאלערקע) ששמעתי דא"ח מאדמו"ר הזקן. וחשבתי אז: בשלמא בעת הטיף, ל"ע, אפ"ל שלא הי' בדעה צלולה, אבל בשפאלערקע... אבל מי אני וכו' שאוכל בדעה צלולה לשמוע דא"ח מאדמו"ר הזקן.

אך אפ"ל שהוא ע"ד מ"ש בר"ח שער האהבה פ"ג או ד'³, שע"י איחוד הכח אפשר לבוא... וכמעשה באחד שראה בת המלך בעלותה מן הרחצה ונתאוה לה, ורמזה לו על בית הקברות, אמר בלבו שנתרצית ושם תמלא רצונו והלך לשם, ושהה שם ג' ימים ונתהפך לחסיד וכו' לאהבת הבורא עכ"ל — כי ענין ההפשטה אפשר שיביא לזה.

*

עוד סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א:

בהביקור בארץ הקודש (בקיץ תרפ"ט), כשבאנו לירושלים ת"ו,

(1) "בסוף מ"ח תרפ"א נחלה .. במחלת הסיפנאי טיף .. ובי"ט כסלו התחילה ההטבה וכו'" (אגרות-קודש אדמו"ר מהורי"צ חי"ד ע' קעה).

(2) ראה אודותו — סה"ש תרפ"ז ע' 151 הערה 38.

(3) ושם (ספ"ד): "מרוב פרישותו מכל מורגש לקשירת מחשבת שכלו בדבר אחד תמיד .. נתפשטה נפשו מהמורגשות ושבה להדבק במושכלות .. עד שלימים מועטים פשטה מכל מורגש וחשקה במושכל האלקי ושב להיות עובד שלם איש האלקים קדוש עד שתפלתו נשמעת וברכתו פועלת כו'".

קראתי את [...] ואמרתי לו: (האותיות מסופקים) "צו" קיין מופתים זיינען מיהר קיין שייכות ניט, אבער מיט אונזער משפחה צ'עפעט מען זיך ניט, אַ ניט, קען מען וערען אַ שליח אויף יענער ועלט",

— הנ"ל חפץ להתחיל במענה, אבל הפסקתיו, באמרי: ידעתי את התירוצים, לשון כלביך וכו' —
אתי היתה ושלחתי⁶, אבל מכאן והלאה וכו'. ותשקוט כל עת היותינו שמה.

*

כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א סיפר:

שאלתי את ר' [...] : על מה היא בכייתו ביוהכ"פ? ויענה — בתמימות — הרי אפשר שבמשך השנים חסרתי אַטראָפּ אין ק"ש.

שאלתי שאלה זו ג"כ את ר' [...], וענה: הכל ברי לי, אבל מסופקני בקיום מצות הפגע.

וסיים כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א: מאורע הא' ספרתי לאדנ"ע, ואמר: אַ שיינער בר דעת...

*

בשקלאו הוי עובדא — סיפר ר' מאניש מאנאסזאן⁷ — שגדול ושמור ר' ברוך, בא לבית-הכנסת ובירך שהחיינו, באמרו: מדאמר "ברוך" ולא "רבי ברוך", שמעמינה אלי' הוא. — כן, בישבו בסוכה שמע קול קורא שמו וכו' וכו'⁸ (נתברר שזה הי' "אַ שפיצעל"⁹ מחיים שייגאַץ. הי' שו"ב, למדן, חסידישער הוליאַקע¹⁰).

*

שמעתי [כנראה בחלום. מ"מ] שאריכות ימים פירושה שכל

(4) = לעניני מופתים אין אנו שייכים, אבל עם המשפחה שלנו לא מתחילים, ואם לאו, יכולים להעשות שליח לעולם הבא...

(5) לשון הכתוב — תהלים סח, כד.

(6) ראה תענית כג, סע"ב. וראה גם "רשימות" חוברת קעב ע' 13.

(7) ראה אודותו — תורת מנחם — התוועדויות ח"ה ע' 207, ובהנסמן שם.

(8) ראה גם תורת מנחם — התוועדויות ח"ג ע' 288 הערה 33.

(9) = מעשה קונדס.

(10) = ליצן (עושה מעשי הוללות) חסידי.

יום בפני עצמו הוא ארוך, דהיינו הצלחה בזמן. וזה הי' אצל הרשב"א. — כך אמר אדמו"ר מהר"ש נ"ע¹¹.

*

בשנת תקס"א הי' הפירוד הראשון של ר' אהרן סטאַראָשעלער¹². והי' בעיקרו נגד מהרי"ל מיאַנאָויטש, על אשר האחרון דייק ביותר בהאותיות. כן הי' ר' אהרן סטאַראָשעלער אומר ג"כ ביאורים משלו. אדמו"ר הזקן האט עס צוריען¹³, וג' שנים לא הרשה לר' אהרן סטאַראָשעלער לבוא לליאדי.

בשנים הראשונות של אדמו"ר האמצעי האט מען זיך גאר אָפגעלעבט מהדא"ח, החיות וכו'. אבל אח"ז התחילו¹⁴ ר' משה וילענקער ור' יחזקאל דרויער¹⁵ לערער על אדמו"ר האמצעי בעד אמרו דא"ח כל כך בשפע, בעד קרבו את הצעירים וכו'. אח"כ נצטרפו עליהם עוד מבעלי השם, והם המליכו את ר' אהרן סטאַראָשעלער.

אדמו"ר האמצעי ענה לר' משה וילענקער ור' יחזקאל דרויער: דראַבעס (קוצים. מ"מ). אבי (אדמו"ר הזקן) הי' יכול לדבר על העצים ועל האבנים¹⁶. אַז¹⁷ ער איז אַ יורש, דאס ואס דער טאטע האט געזאגט, קען ער צונעמען. הזהירם ג' פעמים, כל פעם ג' חדשים, זיי¹⁸ זאלען ניט האבען קיין עסקים מיט עם. אמר: דאס (המלכת ר' אהרן סטאַראָשעלער) האַרט¹⁹ עם ניט, אבער אָף זיי — ר' משה וילענקער ור' יחזקאל דרויער — האט ער קפידא.

ר' משה וילענקער — נעשה אויס מהות — בא אח"כ לאדמו"ר האמצעי לבקשו א' מב': או שיחזור לו מהותו שניטל

(11) ראה גם סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 113 ואילך. שיחת כ' שבט תשל".

(12) ראה גם בית רבי ח"א פכ"ו. ח"ב פ"ב.

(13) = שחק (ביטל) אותם.

(14) ראה גם בית רבי ח"א פכ"ו (עו, א).

(15) ראה אודותם — "רשימות" חוברת קסב ע' 12-20, ובהנסמן שם.

(16) כלומר, שמהותם אינה אלא בכחו של אדמו"ר הזקן, והם מצד עצמם אינם אלא בבחינת עצים ואבנים.

(17) = וכיון שהוא (אדמו"ר האמצעי, באמרו על עצמו) יורש, הרי, מה שהאבא (אדמו"ר הזקן) אמר (פעל), יכול הוא ליטול (היינו, לבטל את מהותם).

(18) = שלא יהיו להם עסקים עמו (עם ר"א סטאַראָשעלער).

(19) = לא איכפת לו, אבל עליהם — ר' משה וילענקער ור' יחזקאל דרויער — יש לו קפידא.

ממנו, או שיסתלק מן העולם. וכעבור חצי שנה נסתלק ר' משה וילענקער.

ר' יחזקאל דרויער לא בא לאדמו"ר האמצעי, אבל געווארען אויס מהות. הי' עומד זמן קודם התפלה וצועק: רבונו של עולם! ווא²⁰ איז חאַצקעל.

יש שיחסו התחלת המחלוקת של ר' אהרן סטאַראַשעלער למאורע דלקמן:

פעם כליל ר"ה, אחרי הדא"ח, חזרו המאמר ג"כ בחוץ, כי הי' האויר טוב. ישבה חבורת אברכים על קורות וחזרו המאמר. בינתיים התחיל לרדת גשם. ראה שיצא גוי מבנין אחד — הי' זה גברילאָ השומר — ונכנסו לשם, והמשיכו החזרה. אח"כ נודע שהי' בית תפלתם. געווארען²¹ דערפון אַ שטורם וכו'. גם האברכים זיינען געלאפען לאדמו"ר האמצעי.

ע²²ר — אדמו"ר האמצעי — האט געלאַכט, ומזה היתה התחלת המחלוקת.

*

אדמו"ר הזקן חשב את נאַפּאַלעאָן למכשף. כשאמר נאַפּאַלעאָן לעשות סנהדרין, אמר אדמו"ר הזקן שרוצה להשתמש בטומאה גם בכחות הקדושה.

*

אדמו"ר הזקן הי' אצל הרב המגיד²³ יא' שנה — כנגד י' ספירות עם ספירת הכתר. ל"ב²⁴ חדשים.

*

ר' חיים חייקא אַמדורער, ר' לוי יצחק מבארדיטשוב ור' זושא מהאניפאלי היו מאוהבי אדמו"ר הזקן עד למסירת־נפש,

(20) = היכן הוא (מה אירע לו ל) חאַצקעל? ...!

(21) = נעשה מזה רעש וכו'. גם האברכים רצו לאדמו"ר האמצעי (לשאול עצה ותיקון

כו').

(22) = הוא צחק (מזה).

(23) להעיר מ"היום יום" יא מנחם־אב: "רבינו הזקן הלך למעזריטש .. בשנת תקכ"ד."

(24) כ"ה בגכתי"ק. ואולי צ"ל: קלב. ואולי: ובי' חדשים.

— והחידוש בזה, כי "באדמו"ר הזקן הי' ויקנאו²⁵ בו אחיו"²⁶ — לשון אדנ"ע — ואמר אדנ"ע: "ואביו שמר את הדבר", שאב צריך היטען²⁷, העלפט דעם זון, אפילו וען ער איז אין לאך — ועשו סימן לשנת תקנ"ט (שבה הי' המאסר והגאולה) — שמספר קנ"ט הוא ג"פ נ"ג, לפי שאדמו"ר הזקן אַחד גליא וסתים דאוריתא, ג"ן סדרים דאוריתא, ג"ן פרקי תניא, וג"ן יום שהי' תפוס²⁸.

*

מרוב ההתפעלות מהדא"ח ששמעו, קפץ פעם אחת ר' אהרן מסטראשעלע על השלחן, והתחיל זיך דראַפען אַף די בערוענעס. אמר לו ר' משה וילענקער: אַיַע אַיַע קיך אַיאַפּ²⁹, ואס ביסט נתפעל געוואָרען. (ר' משה וילענקער לא הי' יכול לכטא רי"ש).

בכלל חדר א' הי' עבודתם בהתפעלות, וגם עבודתו של ר' אהרן היתה כן, ועל שלא הי' ניכר באדמו"ר האמצעי ענין של התפעלות, אמר עליו ר' אהרן אַ שוערען ואַרט³⁰.

*

פעם קרא הרב המגיד את רמ"מ מהאראדאָק, ר' פנחס (בעל ההפלאה) ואדמו"ר הזקן, והציע לפניהם קושיא בנגלה. יצאו ושקלו וטרו ביניהם. ניגש אליהם ר' זושא מהאניפאלי וישאל אותם במה הם מדיינים. הרמ"מ ענהו שאין זה שייך לו. בינתיים נכנס ר' לוי יצחק מברדיטשוב, ויספרו לו כל הענין, ור' זושא שומע. ויפרוש מהם ר' זושא ויחל לבכות: רבש"ע, זושא אין חלק בתורה, אין זה שייך לו וכו'. לאחר זמן נגש ר' זושא אל אדמו"ר הזקן ואמר לו שהוא מתבייש לומר בפני כולם, אבער³¹ באַ עם לייגט זיך אַזוי, ויציע לפניו כל הענין. ואמר אדמו"ר הזקן שזוהי תורה שלמעלה. אח"כ הציע אדמו"ר הזקן סברה זו לפני הרב המגיד בשם ר' זושא, והרב המגיד קיבלה³².

(25) לשון הכתוב — וישב לו, יא.

(26) ראה גם אגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ד ריש ע' רסג.

(27) = לשמור, לעזור להבן, אפילו כאשר נמצא ב"חור" (בצרה).

(28) ראה גם "רשימות" חוברת קסב ע' 24.

(29) = רד, מה לך כי נתפעלת.

(30) = ביטוי קשה.

(31) = אבל, אצלו מונח כך וכך.

(32) ראה גם לקו"ד ח"ג תקכח, א"ב.

בהקשר לסיפור הנ"ל — המשיך כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א לספר:

בהיותנו בוין, ספרו לפני אדנ"ע ע"ד ר' מאיר מפרימישליאן, שגאון א' הציע לפניו קושיא ברמב"ם, ויקבע לו ר' מאיר מועד למחר. למחר האיר ר' מאיר את עיני הגאון בלמדו את הרמב"ם. במענה על תמיהתו של הגאון, אמר לו ר' מאיר: כשמאיר הולך למקוה, גייט³³ ער דורך דעם הימעל. ובקשתי שיוליכוני דרך היכל הרמב"ם, והוא למד אתי ענין זה³⁴.

כבואינו לביתנו אמר אדנ"ע³⁵: ?????????????????? מען³⁶ דארף האבען דעם שער, אשר אז בין אם זהו ביאורי הזהר או לקוטי תורה או דרך החיים, אלע זיינען זיי דרך החיים, או משניות או משנה גמרא עם הסוגיא וכו'.

לאחר זמן אמר אדנ"ע: קומען³⁷ פון דארטען, און ער [ופשט את ידו והראה עלי'. ממ"ש] בלייבט ווי ער איז בגלוי, ווי ביטער דאס איז [האותיות בספק קצת. הכותב].

*

ש"ק ומוצש"ק, ורשא, סתו תרצ"ה

"צוגעקומען³⁸ אַ פּערעלע: ניט עבודה איז אַז עבודה זאל זיין באמת, נאר אמת אליין איז אַ עבודה, אַז דו נעגעל זיינען אמת. מה אתה משתומם? מדת האמת ראה³⁹ ונפל על פניו"⁴⁰.

*

(33) = עובר הוא דרך השמים.

(34) ראה גם סה"ש תרפ"ה ע' 89.

(35) עטו לאסקו אַ זשידא נאָדקאש (= ליטוף זה תמצא אצל יהודי).

(36) = צריכים את ה"שער", ואז, הנה בין אם הלימוד הוא (בענינים עמוקים, כמו) ביאורי

הזהר או לקוטי תורה או דרך החיים [האמת היא שכל ענינים הנ"ל הם "דרך החיים"], או (בענינים פשוטים, כמו) משניות וכו' (היינו, שכאשר ישנו ה"שער", אזי יכולים להגיע למעמד ומצב הנ"ל — ללמוד את הענינים למעלה כו').

(37) = כאשר באים משם (מהשמים), והוא — היד הגשמית — נשאר כמו שהוא בגלוי,

כמה מר הדבר.

(38) ניתוספה מרגלית (אבן-חן): אין הכוונה בעבודה שהעבודה תהי' באמת, אלא אמת

כשלעצמו הוא עבודה, שהצפוניים הם אמת.

(39) סנהדרין קיא, א.

(40) נעתק גם ב"היום יום" — כ' אדר א' (מ"סתו, צ"ה").

ברית מילה⁴¹ אצל קאפלאן⁴².

כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א — שהי' הסנדק — לא בירך על הטלית (אף שהטלית שנתעטף בה היתה שלו)⁴³.

כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א אמר: הסדר⁴⁴ לאחר מתן תורה הוא: הסרת ערלת הגוף, הלשון, הלב — מעשה דבור ומחשבה. משא"כ אברהם אבינו ע"ה שהי' קודם מ"ת, הרי בתחלה הכיר את בוראו — מחשבה, אח"כ פירסם אלקותו — דבור, ואח"כ מילה — מעשה.

כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א סיפר: הי' ברית מילה אצל נכד הצמח-צדק, והיו אז ב' מוהלים, הא' שהי' שייך לכוונות, ואינו אומן כל כך כהשני שלא הי' שייך לכוונות. וצוה הצ"צ שימול הב', באמרו: עשי' לעילא⁴⁵. ישנו עולם שאין צריך לאדרעסען⁴⁶.

והוסיף: אפשר שאז (במאורע הנ"ל) שאני, שהי' מי שכוון — הצ"צ — כי ישנם ענינים שהמעשה והכוונה אפשר להיות דשני אישים (מעשה של איש אחד וכוונה של איש אחד), אבל בכל אופן, לשון הצ"צ הי' כנ"ל.

כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א אמר: בברית⁴⁷ מילה אומרים כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים. ונוהגין אצלינו שנותנין דמי קדימה אַז דער אינגעל זאל לערנען. ואמר כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א: זהו (הניח על השלחן 20 זהובים. ממ"ש) בשביל הישיבה.

*

בשנת האבילות, ל"ע, הי' נחוץ לי למצוא איזה ענין בדא"ח. זכור הייתי שנמצא בכתבי אדמו"ר האמצעי, עלטער זיידען, אבל לא ידעתי איפוא. ופעם — והי' זה פ' לך או פ' וירא — והנני

(41) בהבא לקמן — ראה בארוכה תורת מנחם — התוועדויות ח"ב ע' 277 ואילך.

(42) ר' שבתי שעפטיל קפלן, חתנו של ר' שמואל שמוטקין.

(43) ראה גם "רשימות" חוברת סה ע' 7.

(44) נעתק ב"היום יום" — ז' חשון (משיחה בסעודת ברית מילה — "ברית מילה צ"ה").

(45) לשון הזהר — ח"א קטו, א. ח"ג קח, ב.

(46) = כתובת (היינו, שאין צורך בכוונות).

(47) נעתק ב"היום יום" — כח אדר שני (מ"ברית מילה צה ורשא").

רואה את אדנ"ע והוא אמר לי: זה נמצא בביכל פלוני מאמר פלוני ועמוד פלוני. תיכף ומיד נייערותי משנתי. הכתבים היו בחדר אחר, בבית הי' קר, נרות לא היו בנמצא כ"כ, ובכל זאת לבשתי תיכף את בגדי, הדלקתי פתילה בשמן, ומצאתי הענין במקום הנ"ל. זה הי' דמיון. אבל כיון שאומרים "דמיונות שוא", מוכרח דישנם וכו'⁴⁸.

*

נכנס אלי א' ממי שהי' מחסידי נאוֹאֲמִיִּנסק. אמרתי לו: נו, מה נשמע (כי כשהי' אצלי לפני ר"ה אמרתי לו ע"ד סדר בלימוד), והוספתי לומר: ומה כל החלומות הולכין אחר הפה⁴⁹, היינט⁵⁰ דער פה אַליין, כשהפה אומר... — לא הי' זה ענין בשכל כשאמרתי לו כנ"ל, אָבער.. — ונרתע ונזדעזע. ויענני, שסיבת בואו עתה הוא מפני שחלם והנהו יושב בכנופיא ומוכיחים אותו ביותר — רעדט אויס — : הרי שני דברים עשה והצליח, ומפני מה פאלגט⁵¹ ער ניט.. ובא לומר שעתה קובע הוא ג"כ זמן לימוד בלילה לבד הקביעות בבקר.

(48) ראה גם תורת מנחם — התוועדויות ח"ג ע' 200. וש"נ.

(49) ברכות נה, ב.

(50) = א"כ הפה עצמו.

(51) = אינו מציית (להוראתו של אדמו"ר מהוריי"צ ע"ד סדר בלימוד).